

[Transcript] Naudio Dox / Stölden av kungens klocka del 2: I ett obehagat ögonblick

Den här podden är en Nodjo-podd och på vår app hittar du också hundratals andra dokumentära berättelser.

Om mysterier, mord, samhällsfrågor, skandaler, historiska sken och mycket mer.

Lyssna på vårt stora bibliotek utan reklam i appen Nodjo.

Därför får du just nu extra.

Ja, extra mycket surf när du skaffar billigt mobilabonnemang hos Hallon.

Lys upp hösten på hallon.se

För det ger vi 18 år.

Från Nodjo och Monopol Media.

Det här är stölden av Kungens Klocka.

En dokumentärserie i fem delar.

Jag heter Markus Morey Halldi.

Det sa oss att det var hundratals föremål.

Eller så finns det en ställare bakom som har byggt ut lite föremål som 2020.

Det kanske man kan pilla upp i en dag och komma hit nästa dag och ta föremålet.

DEL 2

I ett obehagat ögonblick

I förra avsnittet hörde vi om när livrustkammarens chef Balbro Burcell fick ett telefonsamtal från London i slutet av 90-talet.

En antikvitetshandlare ville sälja tillbaka Karl XII's Klocka till museet för 150 000 brittiska pund.

Klockan, en överdelig nationell symbol för den svenska Stomax-tiden.

Stals Urchin Monter sommaren 1968.

Men det var inte det enda som försvann den här sommaren.

20 eller 20 besökte 15 svenska museer inom loppet av 18 dagar.

Så hur gick det egentligen till?

Hur kunde det som borde ha varit några av Sveriges mest bevakade föremål bara försvinna under öppetid?

För att förstå hur det kunde hända, ska vi nu zooma in på 2 av de 15 museum som blev bestudna sommaren 1968.

Skoklosterslott och livrustkamman där kungarklockan fanns.

Just de två platserna hör ihop.

Förutom att de båda blev bestudna samma dag den 11 juli 1968

så är det också genom skokloster och livrustkammaren

som vi får upp spåren, som så småningom kommer leda oss ut i Europa.

Jag har skrivit år 701 tillverkare.

Man gick guldklocka i London för det svenska Kungarhuset.

Nils Dreiholt började jobba på livrustkamman 1968

alltså samma år som stöldvägen skedde och blev kvar hela vägen in i 90-talet.

Att beställningen gjordes i London var naturligt.

Nils är en storvuxenman, har ett vitt kortklippt skägg,

en vit polotröja och uppknäppt kavaj.

Klockans öde fascinerar honom så mycket att han har skrivit en bok om det.

De engelska urmakarna var vida på römd,

där bara tio tol tidigare hade Colin Elte fått en lika elegant klockan.
Linda Carlson, en av dem som gjort den här serien
möter Nils vid Nordiska museet på Djurgården i Stockholm.
Här inne i den slottsinspirerade byggnaden
med torn och tinnar, spiror och höga gavlar
fanns alltså livrustkammaren 1968
innan det flyttade in till slottet där det ligger idag.
Sveriges omöjligaste byggnad för att vara museum.
Och Nils ska visa Linda var monten med koldentalfters klocka stod
och berätta om hur stölden måste ha gått till.
Det här var ändå vägen in, eller?
Ja, det gjordes ju öppet till.
Förmodligen hade han sparnat in och varit och kollat tidigare
för att det måste ju vara frågan om ett beställningsjobb.
Varför tror du det?
Jo, men man plockar inte bara några fågrejer
ur ett ganska stort rum.
Jag kommer inte ihåg vad som fanns i Montén,
men han tog ju inte allt som var där.
Upp för en breda stentrappan mot huvudentren
måste även tjuven eller tjuvarna ha gått sommaren 1968.
Sen måste han, hon eller dem, gått in i fågen under dagtid
för att genomföra sin plan,
att smälta in och hitta till rätt plats.
Nils visar vägen upp till andra våningen.
Det var här vid den här vägen.
Montén stod i en pelar sal med högt till tak och utsikt
ner mot museets pampiga centralhall.
Nordiska museet är tydligen byggt för att hålla balor på.
Lämpligt nog är det jewelry i Montén fortfarande,
dock inte av samma dignitet som de grejer som vi hade här.
För det som stads härifrån var alltså inte vilken klockan som helst.
Den har beskrivit som ovärdelig.
Att skäla de betydligt mindre värdefulla smyckerna som ligger här idag
hade varit svårt.
I taket sitter kameror som registrerar allt och alla som rör sig.
För att sen komma åt smyckerna hade man varit tvungen
och krossade tjocka glaset till montrarna.
Det är svårt att tänka sig att man skulle kunna göra det
utan att ställa till med oväsen och bli upptäckt.
Och då har vi inte ens pratat om larm.
Men på 60-talet så var det annorlunda.
Jag vet ju hur Montén såg ut den var.
En bordsmonter gråmålad med glas och så låg grejerna bara utlagda

i botten på montan där.
Så låst med ett enkelt nyckel mitt fram.
Så säkert ett nivå här höjs betydligt.
Sedan dess får jag verkligen säga att larm fanns inte i museerna
alls på 60-talet.
Det var nymodigheter, kostade för mycket
och var för komplicerat och ordna så nej, det fanns inte.
Hur lång tid kan det ha tagit att komma sig in i en sån Monten, tror du?
10 sekunder, en minut kanske.
Jag vet inte, men det var så inga problem att bryta upp där.
Störst riska att bli upptäckt var det nog när låset knäcktes
på den gamla Monten.
Trä som ger efter kanske en hård smäll när metalledar bryts.
Kunde man göra det utan att bli upptäckt?
Bara plocka på sig sakerna och försvinna.
Vaktet fanns naturligtvis, men om det fanns kanske en eller två vakter
på det här våningsplanet så kunde man säkert kolla vad de var
någonstans och se till att man var ensam för tillfället.
Det är högt i tak i Pellarsalen.
Tar man några steg åt sidan från platsen där Monten stod
så syns man nerifrån centralhallen.
Men just precis där Monten stod är det lite av en död vinkel.
Där är det bara en vakt som skulle kunna se en.
Men 1968 var det ingen som såg någonting.
I ett brottsplatsprotokoll som Livröskammaren har kvar i arkivet
skriver polisen att Monten brutits upp med antingen en tong
eller en trekantsnyckel.
Helt vanliga verktyg som vem som helst
kan köpa i vilken gärna får som helst.
Karl XII.
Ett oersättligt museiföremål med stora värden på den svarta marknaden
låg alltså i en Monter låst med ett enkelt skrivbordslås.
Hur 20 sen tog sig ut kan vi bara spekulera i.
Men klockan är inte så stor så att gömma den när man väl plockat på sig den
är inte så svårt.
Den enda vägen ut är samma trappor som man går in igenom.
Kanske fanns det en flyktbil,
kanske promenerade tjuven eller tjuvarna lugnt väster ut på Djurgården
och inte i stan för att aldrig synas igen.
Klart i alla fall är att Karl XII klockan aldrig kom tillbaka
till Nordiska museets lokaler.
Du lyssnar just nu på en Nodio dokumentär
och på vår app finns många andra dokumentärer att upptäcka.
Här är några exempel.

Och så hade den sista raffall från skettevåningen.
Jag bara, vad snackar du om liksom?
Hundra procent att jag visste att det var liksom ingenting hon hade gjort själv.
Han är så osannolikt konstigt,
märkligt, framgångsrik och äcklig och rolig
till någon märklig blandning liksom.
1968 försvinner en ovärderlig 1700-talsklocka under en ställturné
och är spårlöst försvunnen i nästan 30 år.
Ladda ner appen Nodio så får du tillgång till hela vårt bibliotek.
Och med koden TESTA kan du lyssna i två månader för bara 69 kronor.
Vi ska lämna klockan Livruskammaren och Nils Dreiholt
och istället fokusera på den andra stölden som skedde samma dag.
För även om det var något helt annat,
en antik pistol som försvann i vår andra stöld,
så kom den stölden att spela nyckelroll i klockans öde.
Skåkloster ligger en timma norr om Stockholm.
Det var där den andra stölden skedde.
Sista biten in till Skåkloster är en ringlande landsväg,
åkrar på båda sidorna, smågårdar med vita knutar.
Det här måste ha varit samma väg som 20- eller 20-arna körde när
henn, han, hon, dem besökte Skåklosterslott den 11 juli 1968.
Slottet ligger på en höjd in till en sjö och räknas som ett av världens främsta 1600-talsmuseum.
Den familj som bodde här för mer än 400 år sedan, familjen Vrangell,
bestämde sig redan då för att göra sitt hem till ett museum.
De äldsta delarna av slottet är helt orörda sedan dess.
Och Kronjuvelen är den stora visningsvåningen en trappa upp.
För att komma in dit måste man ta sig, nu precis som 1968,
genom flera stora järngrindar.
In hit kom kiven som en av deltagarna i en guide-altur.
Hur många fler som var med på visningen vet man inte.
I ett tonrum finns Minnesrundeln.
Det är ett otroligt rum i vit marmor, med en staty föreställande
Karl XIV Johan i mitten.
Det är alltså honom man minns här.
Hitin gick kiven under guidningen och lyckades få med sig den kanske
mest värdefulla flintlåspistolen på slottet.
I det här rummet så ligger de i Björkmontrar med glas.
Bengt Kylsberg, tidigare intendent vi ska kloster, vet mer om stölden.
När vi träffar honom, han på sig en mörkblå finstikad blåver
och en blåvit rut i krage som sticker upp runt halsen.
Och det är egentligen ingen som vet hur exakt hur det gick till,
men helt klart att det var öppet för allmänheten.
Precis som på livruskammaren finns det kvar dokument i arkivet.
Och man kan läsa sig till att chuven även här använde enkla verktyg,

ett stämjärn eller en skruvmejsel.

På livreskammaren spekulerade Nils drejholt i att det förmodligen rörde sig om ett beställningsjobb.

Även kuppen på skokloster verkar ha varit en beställning.

Alla andra dyrbarheter som fanns i samma monter som pistolen lämnades orörda.

Och på den tiden så brukade slottet öppna klockan 11.

Och sen hade man då visningar varje timma med guide.

Och om det var större grupper, alltså över den 15 personen, så var det alltid två, en som guidade och en som gick som vakt i slutet.

Men var man under 15, då brukade man bara ha en guide.

Vad jag kommer ihåg av det som sa så var det här

taget ifrån en monter som var låst,

eller skulle vara låst i alla fall utan att den har gått sönder.

Man har inte slagit sönder någonting.

Men det här är ju inte några avancerade lås på dem utan det kanske man kan pila upp i en dag och komma hit nästa dag och ta föremålet.

Men även om låset var enkelt så var det såklart inte helt riskfritt att skäla från skoklosterslott.

Juven måste först ha lös gjort sig från den guidade runturen, stulit pistolen, sen återanslutit och lämnat slottet tillsammans med guideen,

ut genom grinden, allt med en halvmeter lång, antik pistol under jackan.

I museets arkiv så kan man läsa att man efter stölden av flintlåspistolen, vi tog en rad säkerhetsåtgärder.

Om fler än fem gäster deltog på en visning skulle en extra vakt följa mig in.

Hänglås köptes in för att sättas på montrarna,

avspärningar sattes upp mellan de olika rummen.

Och det här säger såklart någonting om hur det var möjligt

att skäla antikviteter för miljoner från 15 olika museer på bara 18 dagar.

Innan stölderna var så säkerhetstänket på svenska museer, i princip obefintligt, berättar Nils Dreiholt.

Och som ni hör gjordes den här intervjun inne på Nordiska museet.

Jag tror inte att man reflekterar nog inte över att det kunde inträffa sådana här saker.

Lite grann tror jag kanske att det man tänkte på,

att ja men, händer det någonting som varit insider,

då var det någon inom museet som gick ut med någonting som de inte borde.

Men inte att det skulle hända i utställningslokalerna,

som man ändå hade låstamontrar och glaskydd framför.

Men jag tror man var tämligen oförberedda på att någonting sådant skulle kunna inträffa.

Polisen lyckades efter stölderna ta fingrar av tryck och signalement på misstänkta.

Ni kanske minst om från förra avsnittet.

På ett museum hade man sett en man kring 30 med glippan mellan framtänderna.

180 centimeter lång med kortklippt blått hår och en välsittande kostym.

På ett annat museum såg man en man kring 40 i Vinterock.

[Transcript] Naudio Dox / Stölden av kungens klocka del 2: I ett obevakat ögonblick

Problemet för polisen låg i att det gick bara av matchen mot redan kända personer. Som tjuvarna var från andra länder så blev det genast problem. Lars Korsell, docent i kriminologi vid Stockholms universitet, är en av författarna till boken Kulturarvsbrott. Han har satt sig in i det som hände 1968. Det väckte väldigt professionellt utfört. Man hade väldigt god kunskap om vad man skulle skälla. Här handlar det om allting en tjuvar som har mycket goda egna kunskaper. Eller så finns det en ställare bakom som har byggt ut vilka föremål som tjuvarna ska ta. En hel del av stölden är nog ganska tillfälletsaktiga till sin karaktär. Karaktär är mycket på kvalificerande stölden. Man vet precis vad man är ute efter och man har med sig särskilda verktyg så att man också kan komma åt. På det sättet skulle jag säga att det är en ovanlig typ av stöld som inte rätts ofta än i Sverige. Korsell menar att faktumet att polisen satt ihop en innehållsrik polisunderrättelse visar att man satsade stora resurser på det här fallet. Men till ingen nytta. En skillnad mot idag är också internet. Man hade mycket svårare att spåra föremål som handlade utundans. Det var också svårare för en seriös antikandard att allt förklart för sig om ett föremål hade registrerats om stulat någon annanstans. Det finns det internationella databaser och spektakulära objekt som just auktionshus och antikandard kan kontrollera på internationell nivå om föremål eller annan stulat. Det var mycket svårare på den här tiden. Så det var alltså tre saker som gjorde stöldvågen mot svenska museer sommaren 1968 möjlig. För det första, museernas minst sagt bristande säkerhet. För det andra, en polisorganisation som inte var redo att hantera en internationell liga. Och för det tredje, tjuvar med stor kunskap och detaljerade planer om vad de skulle ta, var föremålen fanns och när de skulle gå dit. Hur kan stölden i skokloster hjälpa oss att förstå vad som händer med klockan? Så här, även om det faktum att kupporna skedde samma dag är starka indicier på att stölderna på skokloster och livrestkammaren hänger ihop så är det naturligtvis inte säkert. I teorin skulle två av varandra oberoende konsttjuvar kunna skäla en klocka respektive en pistol av två olika svenska museer samma vecka. Men för den som tvivlar på att de här två föremålen har med varandra att göra så finns ytterligare en sak som kopplar ihop dem. Hur de till sist upptäcktes på nytt. För i slutet av 80-talet, alltså nästan två decennier efter stölderna så dyker nämligen pistolen upp igen. Och det är Bengt Kylsberg, intendenten på skokloster, som nås av nyheten först. Jo, jag kom ihåg att vi fick ett telefonsamtal hit och att det var från Interpol som hade ringit till svenska kriminalpolisen

[Transcript] Naudio Dox / Stölden av kungens klocka del 2: I ett obevakat ögonblick

och man hade hittat en huvudjömme i Schweiz
och man hade identifierat ett föremål som man trodde tillhörde skoklostersamlingar.
Flintlås pistolen som stals 68 hade nu hittats i ett dödsspå i Syri.
Svenska polisen hade genom Interpol tagit emot en internationell underrättelse
om en huvudjömme i Schweiz, full av vad man trodde var stulna antikviteter.
Där fanns fotografier av det misstänkta stöldgutset från dödsspået.
Så den svenska polisen ringer till skokloster för att berätta att de lyckats matcha flintlås pistolen
med den stöld som anmälts av skoklosteslott mer än 20 år tidigare.
Nu vill polisen att museet ska bekräfta att det rör sig om rätt vapen.
Rustkamman var mitt ansvarsområde, vapen var mitt ansvarsområde här
som intendent hade vi olika områden, en möbler, en textilier, en måladeri och så vidare
och jag är rustkamrarna.
Bengt Kylsberg och kollegorna på museet kunde konstatera att det stämmer.
Där står det le directoire, exekutif och general Bernadotte.
Polisen hade även lyckats identifiera ett vapen som blivit stulet från Armeemuseum i Stockholm
under stöldturnén 68.
Det blev bestämt att Bengt Kylsberg ska resa till Schweiz för att hämta tillbaka
båda de svenska vapnen som hittats i dödsspået.
Hur dröjer några år innan Bengt Kylsberg faktiskt kommer iväg?
Det var den 16 mars 1992 som jag var på polisens högkvarter i Syrisch
för att hämta inte bara vår pistol utan även en som hade stulits på Armeemuseum i samma veva.
Det här var ju mycket spännande och blev mycket välmottagen.
De visade upp pistolerna och det var väl en 3-4 personer som var med ifrån polisen där i Syrisch.
Väl nere i Syrisch får Bengt reda på att bakomfandet ligger en långt mer tragisk historia än han
kunnat ana.
Vi fick veta att polisen hade varit i huset där den här personen hade begått självmord.
Att han hade dödat sin hustru innan eller mördat.
Det fick vi reda på och att polisen hade varit i hans hus men inte hittat någonting
men kom tillbaka efter en viss tid om det var en vecka eller så.
Det kom jag inte ihåg men då i bakom den dör hittat ett privatmuseum helt enkelt
med mängder med föremål i hus.
Det sades att det var hundratals föremål och det var där det hela började nystas upp.
Ja, ni hörde rätt.
Ett mord och ett självmord satt i gång händelser kedjan som tog Bengt till Syrisch
och vi kommer komma tillbaka till mannen med lönrummet.
En man med ett mörkt förflutet.
Och i hans gömma hittade man alltså massor av stöldgots där ibland julås pistolen från skogkloster.
Men i det som når Bengt Kylsberg saknas en bit information.
Att bakom löndörren fanns också ett svenskt fickur med en boett av guld och ett kungligt monogram.
Men den pusselbiten skulle ingen lägga på plats för en flera år senare.
Du kan se de svenska kronor och du måste vara bäst inte att se den här svenska.
Det var så stjäpigt obvious.
Du har lyssnat på andra delen av stölden av kungens klocka.
En produktion för Naudio av monopålmedia.

[Transcript] Naudio Dox / Stölden av kungens klocka del 2: I ett obevakat ögonblick

Visst har man gjort avsnittet är Linda Carlson, Emiliano Straus och Marcus Morej Haldin.

Mixen gjordes av Kristoffer Krok.

Glöm inte att använda koden TESTA i appen Nadio.

Med den får du tillgång till hundratalsdokumentärer i två månader för bara 69 kronor.